

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN DEMOKRASİ ANLAYIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)

Erdoğan KÖSE

Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, ERZURUM

Özet

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki demokrasi anlayışlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, deneysel yöntem kullanılmış, öğretmenler altı haftalık süreçte günde üç ders saati gözlemlenerek gözlemler kaydedilmiş ve gözlem sonuçları değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, okul öncesi öğretmenlerinin gösterdikleri olumlu ve olumsuz demokratik davranışlarının, öğretmenlerin mesleki deneyimleri, mezuniyet dereceleri ve sınıflarında bulunan öğrenci sayılarına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak, okul öncesi öğretmenlerinin demokratik sınıf ortamının oluşturulması konusunda hizmet içi eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi anlayışı

EVALUATION OF EARLY CHILDHOOD TEACHERS' UNDERSTANDING OF DEMOCRACY

Abstract

The aim of this study is to investigate the perceptions of early childhood teachers on democracy understanding. Under the light of this aim, the teachers were observed in three hours within six weeks teaching period, then the results of the observations were recorded and analyzed using experimental methods. The results revealed that there are significant differentiation among the positive and negative behaviors on democracy, professional experience of teachers, their cumulative grades in higher education and the classroom size they taught currently. It was suggested that early childhood teachers need in service training programs in order to create a democratic classroom atmosphere.

Key Words: Democracy understanding

1. Giriş

Demokrasi, en genel anlamıyla halk iradesi, halkın yönetime etkin katılımı demektir. Halk iradesi, sadece halkın yöneticilerini seçmesi olarak değil, aynı zamanda toplumun tüm birey ve kurumlarıyla demokrasiyi yaşamasını gerektirmektedir. Demokratik yaşam süreci de, komplike ve karmaşık bir süreçtir. Bu karmaşıklığın

nedenlerinden birisi, günümüz yaşam koşullarının zorluğunun yanında, demokrasi kavramının her kültürde aynı şekilde uygulanamayabileceği gerçeğidir. Çünkü, demokrasi bir yönetim biçimi olarak insanların yaşam felsefeleri, toplumların kültürel değerleri ve tek tek bireylerin demokrasiye bakış açılarıyla birlikte şekillenmektedir. Global anlamda bakıldığında, demokrasi kavramı bir çerçeve kavramdır. Toplum bu çerçevenin içerisine hangi resmi koyarsa, çerçeve o resmi yansıtır. Yani demokrasi adı altında, bir ülkede komünizm, faşizm, cumhuriyet vb. rejimler uygulamaya sokulabilir.

Demokrasi denildiğinde, çoğu zaman, özellikle demokrasi anlayışının tam olarak gelişmediği toplumlarda, her insanın istediği her şeyi yapabileceği anlamı çıkarılmaktadır. Halbuki, her kavramın mutlaka sınırları vardır ve demokrasi kavramının da sınırları çizilmiştir. Demokrasi, sorumlulukla özgürlük arasında bir kavramdır (Mesquita and Downs, 2005). Özgürlük, bireyin başkalarının haklarına zarar vermemek koşuluyla kendi haklarını kullanmasıdır. Bu anlamda bakıldığında, demokrasi sonsuz özgürlük değil, kurallar sistemidir. Demokrasinin sağlıklı yaşatılabilmesi, bu kuralların eksiksiz olarak uygulanmasıyla mümkündür. Bu durum, demokrasi adına ülkemizin belki de en büyük problemlerinden birisi olarak düşünülebilir.

Demokrasi aynı zamanda, bir değerler sistemidir. Bu değerler; dürüstlük, hoşgörü, insan hakları, yönetime etkin katılım, sosyal adalet, eşitlik, güvenlik, sağlık ve eğitimidir (<http://www.ehhs.cmich.edu/~dnewby/coredvalues1>). Bir ülkede bireyler, bu değerlere sahip olmadıkları veya bu değerleri bir yaşam anlayışı haline getirmedikleri sürece, o ülkede demokratik gelişmeden söz edilemez. Ayrıca, bu değerlerin o toplumun kültürel değerleriyle de örtüşmesi gerekmektedir.

Demokrasi bir yaşam biçimidir ve bireyler daha çok yaşamın içerisinde küçük yaşlardan itibaren, uygulamalı olarak demokrasi bilincini kazanırlar (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999;235; <http://www.infed.org/biblio/b-dem.htm>). Bireyler, bu bilinci (veya başka yaşam anlayışlarını) kazanırlarken, çevresindeki insanların davranışlarından çok fazla etkilenirler. Özellikle anne-baba, ailenin diğer bireyleri, akranlar, öğretmenler vb. demokrasi bilincinin kazanılmasında çocuk üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptirler.

Genel anlamda, çocuğun şekillenmesinde aile ve okul en etkili iki kurumdur. Buna bağlı olarak çocuğun, demokrasiyi mi yoksa diğer yaşam anlayışlarını mı tercih edeceği, büyük ölçüde bu iki kurumdaki büyükleriyle ilişkilerine bağlıdır. Bunun için, öncelikle aile bireylerinin tutumları, çocuğun demokrasi anlayışı kazanmasında etkilidir. Aslında demokrasi evde başlar (<http://life.familyeducation.com/democracy/parenting/36262.html>). Özellikle okul öncesi dönemde günlük yaşamın içerisinde çocuk, aile bireyleri ile ilişkilerinde demokratik veya demokratik olmayan çokça davranış kazanmaktadır. Bu nedenle aile bireyleri, çocukla ilişkilerinde demokrasinin ilke ve kurallarını dikkate alarak davranışlarını sergilemek zorundadırlar.

Gerçekte demokrasi, özelliği gereği ancak yaşanarak kazanılan bir süreçtir. Demokrasinin tüm ilke ve kurallarıyla yerleşmesi, bir yaşam biçimi olarak benimsenmesiyle mümkündür (Büyükkaragöz, 1990;12). Gerek ailede, gerek okulda ve gerekse günlük yaşamda demokrasi yaparak-yaşayarak öğrenilir. Bu nedenle, toplumdaki her birey veya kurum çocuğa model olacak şekilde kendisini düzenlemelidir. Çocuğun şekillendiği en önemli toplumsal kurumlardan birisi olan okul da, demokratik ilke ve kurallar doğrultusunda organize edilmelidir. Gerçi, toplumsal yaşam içerisinde demokrasi ne kadar uygulanabiliyorsa, toplumsal bir kurum olan okulda da demokrasi o kadar uygulanabilmektedir. Ancak okuldaki yönetim biçimi, öğretmen-öğrenci-yönetici-personel ilişkileri, özellikle akran grubu iletişimi çocukların demokrasi anlayışlarını olumlu veya olumsuz yönde büyük ölçüde etkilemektedir. Yani, çocuğa demokratik değerler kazandırılmak isteniyorsa, mutlaka okulda demokratik bir ortamın yaratılması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar, okulda yaratılan demokratik ortamın çocuğun demokratik değerleri kazanmasında etkili olduğunu göstermektedir (Gündoğdu, 2004;24-26; Gerzon, 1997; Parker, 1998).

Okullarda demokrasinin özel bir ders olarak okutulup okutulmaması konusunda, bazen tartışmalar yapılmaktadır. Demokrasisi gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde, demokratik değerlerden birisi olan insan haklarına yönelik ilköğretim veya ortaöğretim düzeyinde dersler görülmektedir (Kepenekçi, 2000; 55-76). Elbette, bu insan hakları derslerinin içerisinde, çocuk için gerekli olan demokrasi bilgileri de verilmektedir. Ancak demokrasi adı altında veya demokrasiyi konu alan özel bir ders bulunmamaktadır. Kaldı ki, yukarıda da değinildiği gibi, demokrasi anlayışı bir ders içerisinde kuramsal bir eğitimle kazandırılmaz, tam tersine model alarak, gözlemleyerek, yaparak-yaşayarak kazandırılabilir.

Demokrasi anlayışının kazandırılmasında okul ortamından daha çok sınıf ortamının demokratikliği önemlidir. Çünkü, tüm eğitim-öğretim etkinlikleri sınıf ortamında yapılmaktadır. Demokratik bir sınıfta öğrencilerin hak ve sorumlulukları, kendisine, diğer öğrencilere karşı görevleri açıkça belirlenmelidir. Dolayısıyla, öğrenciler sınıfta nasıl davranışlar göstereceklerini, görevlerini, sorumluluklarını ve neleri yapıp yapamayacaklarını açıkça bilmelidirler (Cruikshank, Jenkins ve Metcalf, 2003). Bu durum, sınıf yönetimi açısından önemli olduğu kadar, öğrencilerin demokratik anlayışı benimsemeleri açısından da önemlidir.

Sınıf yönetimi dendiği zaman ilk akla gelen kişi, öğretmendir. Öğretmenin sınıf yönetimi ile ilgili tutumu, kısa sürede öğrencilere yansımaktadır. Öğretmenin hangi davranışları sevip sevmediği, nelere ödül veya ceza verdiği, öğrencilere genel olarak yaklaşım tarzı, öğrencilerle ilişkilerindeki tutumu vb. öğrenciler tarafından hemen algılanır ve öğrenciler ona göre hareket tarzı geliştirirler. Bunların yanında, sınıf yönetimi açısından öğretmenin fiziki canlılığı, ruhi uyanıklığı, giyinişi, tavır ve hareketleri, sesi, kültürü, fiziki yapısı da etkili faktörlerdir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999;252). Bununla beraber sınıf yönetiminde, öğretmenin çocuk ve meslek sevgisinin de olması gerekmektedir.

Çocuğun okulu, sınıfı, diğer öğrencileri ve öğretmeni sevip sevmemesi büyük ölçüde sınıftaki öğretmen-öğrenci ilişkisine bağlıdır. Öğretmenin kendisini ulaşılmaz görmesi, öğrenciler arasında ayrımcılık yapması, öğrencilerine değer vermemesi gibi davranışlar ilişkinin sağlıklı olmasının en önemli nedenlerindedir. Öğretmen-öğrenci ilişkilerinin sağlıklı olabilmesi için, öncelikle öğretmenin demokratik ilke ve kuralları benimsemesi ve uygulaması gerekmektedir. Bunun yanında, öğretmenin demokratik bir eğitim-öğretim ortamı yaratması ve çocukların düşüncelerini açıkça ifade edebilmeleri de önemlidir. Bunun için, öğrencileri eğitim-öğretim süreciyle ilgili kararlara katmak, seçimlerde demokrasiyi uygulamalı olarak yaşatmak öğretmenin görevlerindedir (Singleton, 2004).

Özellikle okul öncesi sınıfları ve ilköğretimin birinci kademesinde öğretmenin çocuk üzerindeki etkisi tartışılmazdır. Bu nedenle, çocuğun şekillenmesinde özellikle okul öncesi öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin büyük bir etkisi bulunmaktadır. Demokrasi bilincinin kazandırılmasında, bu öğretmenlerin sadece resmi eğitimin gereği olan demokrasi eğitimini öğrencilere aktarmaları yeterli değildir. Aynı zamanda, demokrasiyle ilgili örnek davranışlar göstererek, öğrencileri etkilemeleri gerekmektedir. Bundan dolayı, öğretmenlerin de demokrasiye inanmış, demokrasiyi bir yaşam biçimi haline getirmiş bireyler olmaları gerekir. Özellikle de çocuğun okul ve öğretmenle ilk karşılaştığı, aile ve sokaktan sonra gördüğü farklı bir kurum olan okul öncesi eğitimi ve bu eğitimin demokratikliği çocuğun yaşam boyu unutamayacağı deneyimlerdir.

Bu anlamda çalışmanın amacı, öğrencilerin ilk karşılaştıkları ve çoğu zaman anlarının veya babalarının yerine koydukları okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi uygulamalarında gösterdikleri davranışların demokrasiyle ne derece bağdaşıp bağdaşmadığını ortaya koymaktır. Bunun yanında, öğrencilere resmi eğitimin gereği olarak demokrasiyi öğretecek kişilerin (öğretmenlerin) demokrasi anlayışları incelenecektir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin demokratik davranışlarının mesleki kıdemle, hizmet öncesi mezuniyet durumlarıyla ve sınıftaki öğrenci sayılarıyla bir ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Problem Cümlesi

Okul öncesi öğretmenlerinin öğrencileriyle ilişkilerinde demokratik davranışları sergileyip sergilemedikleri bu çalışmanın problemi oluşturmaktadır. Erzurum ilinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin demokrasi anlayışları veya demokrasiye bakış açıları nedir?

Alt problemler

Bu temel problem doğrultusunda aşağıdaki sorulara da cevaplar aranacaktır:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin demokrasi anlayışları ile mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin demokrasi anlayışları ile mezun oldukları okul

türü arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

3. Okul öncesi öğretmenlerinin demokrasi anlayışları ile sınıfta bulunan öğrenci sayısının azlığı veya çokluğu arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

2. Yöntem

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi uygulamalarında gösterdikleri davranışların demokrasiyle bağdaşıp bağdaşmadığına yönelik yapılan bu çalışmada, deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu yönetime bağlı olarak kontrolsüz son-test modeli uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından random yoluyla on ilköğretim okulunun ikişer anasınıflı öğretmenleri denek olarak seçilmiştir. Seçilen ilköğretim okulları ikili öğretim yapan ve kadrolu (stajyer, vekil vb. olmayan) öğretmenleri olan okullardır.

İlgili literatür taranarak araştırmacı tarafından bir gözlem formu hazırlanmıştır. Özellikle Kıncal'ın ve Brumlik'in çalışmalarında kullandıkları anket formlarından yararlanılmıştır. Gözlem formu hazırlanıp alan uzmanlarının da görüşü alındıktan sonra son şekli verilmiştir. Gözlem formunda öğretmen davranışlarını içeren 26 maddede bulunmaktadır. Bu maddeler, öğretmenin demokratik davranışlarını ve bu davranışlarıyla öğrencilere model olup olamayacağını ölçmeye yönelik ifadelerdir. Ayrıca bu maddelerle ilgili yapılacak gözlemlerde öğretmenlerin olumlu ve olumsuz davranışlarını işaretlemeye dönük iki sütun yer almaktadır.

Gözlem formu, 2006-2007 öğretim yılı güz yarıyılında uygulanmıştır. Uygulama 6 haftalık bir süreyle haftada bir gün olmak üzere, (ilk üç ders saati) ilk üç etkinlikte öğretmen davranışları gözlenerek yapılmıştır.

Gözlemler aynı anda yapıldığı için araştırmacının tek başına gözlem yapma olanağı olmadığından okul öncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinden yararlanılmıştır. Özellikle son sınıf öğrencilerinin seçilmesinde; bu öğrencilerin seçmeli ders olarak 'Bilimsel Araştırma Yöntemleri' dersini alıyor olmaları ve 'Okul Deneyimi 3' dersi için ilköğretim okullarına uygulamaya gitmeleri etkili olmuştur. Ayrıca bu öğrencilere araştırmacı tarafından bir hafta süreyle yapacakları gözlemlerle ilgili uygulamalı bilgiler verilmiş ve bir haftanın sonunda araştırmacı nezaretinde örnek gözlemler yaptırılmıştır. Daha sonra uygulama ilköğretim okuluna giden her gruptan beş öğrenciye gözlem formundaki maddeler bölüştürülmüş ve her öğrenciden kendisine verilen beş madde ile ilgili gözlem yapması istenmiştir. Bunun yanında, öğrencilerden sadece gözlemleyecekleri madde ile ilgili olarak öğretmenin gösterdiği olumlu veya olumsuz davranışı kaydetmeleri istenmiştir. Bu nedenle, stajyer öğrencilere kendi gözlemleyecekleri davranışı öğretmenin gösteriyor ise (olumlu-olumsuz) kaydedecekleri, göstermiyor ise kaydetmeyecekleri özellikle belirtilmiştir.

Uygulama sırasında araştırmacı tarafından stajyer öğrenciler sık sık kontrol edilmiş ve öğrencilere uygulama boyunca rehberlik edilmiştir. Uygulama sonunda öğretmenlerin kişisel bilgileriyle ilgili veriler araştırmacı tarafından, öğretmenler ziyaret

edilerek toplanmıştır. Stajyer öğrenciler tarafından kaydedilen yirmi öğretmene ait gözlem sonuçları alındıktan sonra veriler bilgisayar aracılığıyla SPSS paket programına yüklenmiş ve frekans, yüzdelik, Friedman ki-kare testi istatistik teknikleri kullanılarak değerlendirilmiş ve bulgular tablolar halinde yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bağımsız ve Bağımlı Değişkenlerle İlgili Genel Görünümleri

Tablo 1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bağımsız Değişkenlerle İlgili Görünümleri

Öğretmenlerin Özellikleri	Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	4	20.0
	5-10 Yıl	8	40.0
	10-20 Yıl	3	15.0
	20 Yıl ve Üzeri	5	25.0
Mezuniyet Durumu	Lisans Mezunu	13	65.0
	Lise ve Ön Lisans Mezunu	7	35.0
Sınıftaki Öğrenci Sayısı	15'ten Az	5	25.0
	15'ten Çok	15	75.0

Tablo 1'de görüldüğü gibi, okul öncesi öğretmenlerinin yarıdan fazlası on yıla kadar olan bir tecrübeye sahiptir. Bu durum okul öncesinin ülkemizde yeni bir alan olduğunun göstergesidir. Öğretmenlerin %35'i henüz lisans mezunu değildir. Görüşmelerde iki öğretmenin lise (Kız Meslek Lisesi) mezunu olduğu saptanmıştır. Ülkemiz eğitiminin önemli sorunlarından birisi olan öğrenci fazlalığı, okul öncesi kurumlarda da (%75) kendisini göstermektedir.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Olumlu ve Olumsuz Demokratik Davranışlarının Ortalamaları

	ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI	Olumlu (X)	Olumsuz (X)
1	Her yönüyle öğrenciyi dinleme	13.0000	6.3000
2	Öğrenci görüşünü ifade ettikten sonraki sözlü tutumu (azarlama-onaylama vb.)	13.5500	5.9000
3	Öğrenci görüşünü ifade ettikten sonraki sözsüz tutumu	11.3500	8.3500
4	Öğrenciye söz hakkı verirken gösterdiği tutum	13.1500	5.9000
5	Öğrencileriyle ilişkilerinde kullandığı sözlü davranışları	12.8500	5.9000
6	Öğrencileriyle ilişkilerinde kullandığı sözsüz davranışları	13.1500	6.4500
7	Öğrencinin öğrenme-öğretme sürecine katılımını sağlayıcı fırsatlar tanıma	13.9000	5.5500
8	Eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanmasında öğrencilerin görüşlerini takdir etme	5.7000	13.5000

9	Öğrencilerin derslerin işlenişiyile ilgili görüşlerini öğretim sürecinde kullanma	3.9500	13.4500
10	Sınıfa zamanında gelme	15.9000	6.3500
11	Sınıftan zamanında çıkma	15.1500	6.5500
12	Ders zamanını etkili ve verimli kullanabilme	13.2500	11.4500
13	Derse hazırlıklı gelme	11.3500	10.3500
14	Öğrenci etkinliklerini objektif olarak değerlendirebilme	13.9000	6.4500
15	Eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin katılımını sağlayıcı olanaklar tanıma	14.1000	5.8500
16	Öğrencilerin olumsuz davranışlarına karşı tutumu	10.7500	9.3000
17	Öğrencinin olumsuz davranışını olumluya çevirmede gösterdiği tutum	7.7000	12.2000
18	Pekiştireçleri öğrencilerin öğrenme seviyelerine uygun olarak kullanabilme	10.4000	10.3500
19	Uygun davranışa olumlu pekiştireç verme	15.6500	5.3500
20	Uygun davranışa olumsuz pekiştireç verme	10.3000	10.1000
21	Öğrencilere karşı ön yargısız davranma	12.4000	8.0500
22	Öğrenciler arasında ayrımcılığa neden olabilecek davranışlarda bulunma	12.9500	7.6000
23	Eğitim-öğretimde ceza niteliğinde olan araçları (fiziksel, sözel vb.) kullanmama	14.0000	6.2500
24	Öğrencileri işbirliği, dayanışma ve paylaşmaya sevk edecek çalışmalar yapma	12.1000	8.8000
25	Çevre bilincinin geliştirilmesiyle ilgili etkinliklerde bulunma	5.9500	1.9000
26	Öğrencilerin vatandaşlık bilincini (hak ve görev) geliştirecek etkinliklerde bulunma	6.9000	11.6500
	TOPLAM ORTALAMA	11.6673	8.0712

Tablo 2 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin demokrasiyle ilgili olumlu davranışlarının ortalamalarının olumsuz davranışlara oranla daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Ancak, eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanması, derslerin işleniş, öğrencinin olumsuz davranışını olumluya çevirmede öğretmenin gösterdiği tutum, vatandaşlık bilincini geliştirmeye yönelik etkinliklerde bulunma konularında öğretmenlerin daha çok olumsuz davranışlarda buldukları gözlenmiştir. Eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin katılımını sağlayıcı olanaklar tanıma, sınıfa zamanında gelme ve zamanında dersi bitirme, uygun davranışa olumlu pekiştireç verme konularında öğretmenlerin olumlu davranışlar sergiledikleri dikkat çekmektedir. Bu durum, okul öncesi eğitimin genel özelliklerinden (eğitim-öğretimin daha çok etkinliğe dayanması, olumlu pekiştireçlerin sıkça kullanılması gibi) kaynaklanabilir. Çevre bilincinin geliştirilmesiyle ilgili etkinliklerde bulunma konusunda öğretmenler olumlu veya olumsuz çok fazla davranış göstermemişlerdir. Bu da, okul öncesi öğretmenlerinin çevre bilinci konusunda yeterince duyarlı olmadıklarını göstermektedir. Dikkat çekici diğer bir nokta da, öğretmenlerin eğitim-öğretimde ceza niteliğinde olan araçları (fiziksel, sözel vb.) kullanıyor olmalarıdır (ortalama; 6.25).

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerinin Demokratik Davranışlarına Etkisiyle İlgili Bulgular

Friedman Ki-Kare Testi	N	Ki-Kare Değeri (X^2)	Serbestlik derecesi (sd)	Önem Düzeyi (p)
	20	483.372	52	0.000

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki deneyimleri ile demokratik davranışları arasındaki ilişki Tablo 3'te verilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki deneyimleriyle sergiledikleri olumlu veya olumsuz demokratik davranışları arasında, 0.01 önem düzeyinde, anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Buna göre, öğretmenlerin mesleki deneyimleri farklılaştıkça, gösterdikleri demokratik davranışları da farklılaşmaktadır.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mezuniyet Durumlarının Demokratik Davranışlarına Etkisiyle İlgili Bulgular

Friedman Ki-Kare Testi	N	Ki-Kare Değeri (X^2)	Serbestlik derecesi (sd)	Önem Düzeyi (p)
	20	489.493	52	0.000

Tablo 4'te elde edilen Friedman Ki-Kare testi sonucuna göre, öğretmenlerin mezuniyet durumlarıyla gösterdikleri demokratik davranışlar arasında, 0.01 önem düzeyinde, anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Öğretim sürecinde sergilenen olumlu veya olumsuz demokratik davranışlar, öğretmenin hizmet öncesi aldığı eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Öğrenci Sayılarının Demokratik Davranışlarına Etkisiyle İlgili Bulgular

Friedman Ki-Kare Testi	N	Ki-Kare Değeri (X^2)	Serbestlik derecesi (sd)	Önem Düzeyi (p)
	20	488.879	52	0.000

Okul öncesi öğretmenlerinin sergiledikleri demokratik davranışları ile sınıflarında bulunan öğrenci sayısı arasındaki ilişki Tablo 5'te verilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan öğrenci sayılarıyla sergiledikleri olumlu veya olumsuz demokratik davranışları arasında, 0.01 önem düzeyinde, anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre, öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrenci sayıları farklılaştıkça, gösterdikleri demokratik davranışları da farklılaşmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Demokrasi, doğası gereği yaşanarak kazanılan bir değerler sistemidir. Bu nedenle, demokrasi eğitiminde kuramsal bilgileri, çok fazla ön plana çıkararak demokrasi bilinci

kazandırmak oldukça güçtür. Demokrasinin bir yaşam biçimi olarak görülebilmesinde, yetişkinlere önemli görevler düşmektedir. Demokrasi evde başlayıp sosyal yaşamda ve okulda devam eden bir süreçtir. Çocuklara demokrasi bilinci kazandırmak için, öncelikle çocuğun yetişmesinden sorumlu yetişkinlerin demokrasi bilincine sahip olmaları gerekmektedir. Evde anne-babalar, okulda öğretmenler, sosyal kurumlarda da görevliler, çocuklara demokrasi konusunda örnek olmalıdırlar. Çocuğun yaşamında çok anlamlı bir sosyal kurum olan okulda, özellikle de çocuğun ilk okul deneyimini yaşadığı okul öncesi eğitimde, çocuk tarafından öğretmenin örnek alınması çok daha önemlidir.

Bu nedenle, bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilere örnek olabilecekleri demokratik tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğu incelenmeye çalışılmıştır. Deneysel bir desenle, öğretmenlerin öğretim sürecinde gösterebilecekleri bir dizi demokratik davranıştan oluşan bir gözlem formu hazırlanarak, öğretmenlerin bu davranışları kaydedilmiştir.

Elde edilen bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin %35'inin henüz lisans mezunu olmadığı ve iki öğretmenin de lise (Kız Meslek Lisesi) mezunu olduğu saptanmıştır. Ülkemiz eğitiminin önemli sorunlarından birisi olan öğrenci fazlalığı, okul öncesi kurumlarda da (%75) kendisini göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin genel olarak demokrasiyle ilgili sergiledikleri olumlu ve olumsuz davranışlara bakıldığında, sergiledikleri olumlu davranışların oranı daha yüksektir. Ancak, özellikle öğretim sürecinin yürütülmesi ile ilgili bazı davranışlarda, öğretmenler olumsuz demokratik tutumlar da göstermişlerdir. Öğretmenlerin çevre bilincinin kazandırılmasına yönelik davranışları çok düşük düzeydedir. Dikkat çekici diğer bir nokta da, öğretmenlerin eğitim-öğretimde ceza niteliğinde olan araçları (fiziksel, sözel vb.) az da olsa, hala kullanmalarındır.

Okul öncesi öğretmenlerinin demokrasiyle ilgili davranışları ile mesleki deneyimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin mezuniyet durumları ile demokratik davranışları arasında da anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısının çokluğu veya azlığı ile öğretmenlerin sergiledikleri davranışlar arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrenci sayısı farklılaştıkça, öğretmenin demokratik davranışlarının da farklılaştığı gözlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

1.Okul öncesi öğretmenlerinin bir kısmı, henüz lise veya ön lisans mezunudur. Bu öğretmenlerin lisans mezunu olabilmeleri için, lisans tamamlama programlarının düzenlenmesi gerekmektedir.

2.Eğitmciler, ideal bir sınıfta ne kadar öğrencinin bulunacağına dair farklı görüşler öne sürmektedirler. İdeal bir sınıftaki öğrenci sayısının 30 civarında olması gerektiğine yönelik genel bir kanı bulunmaktadır. Ancak, okul öncesinin kendine özgü bir durumu olduğu için, okul öncesindeki ideal bir sınıfta ortalama öğrenci sayısının 15 olması gerekmektedir. Bu nedenle, okul öncesi sınıflarda öğrenci sayısı ideal rakamlara çekilmelidir.

3.Okul öncesi öğretmenlerine demokratik sınıf ortamıyla ilgili hizmet içi eğitim verilmelidir. Çünkü, hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde, öğretmenlerin de bu konuyla ilgili kendilerini yenilemeye ihtiyaçları bulunmaktadır.

4.Okul öncesi öğretmenleri günümüzün en önemli problemlerinden birisi olan çevre bilinci konusunda bilgilendirilmelidirler.

5.Çocuğun demokrasi anlayışı kazanmasında okul ve aile işbirliği çok önemlidir. Çocuk, okulda öğretmeninden gözlediği demokratik davranışları, aile büyüklerinden de görmek ister. Bundan dolayı, demokrasi anlayışı konusunda aileler de bilinçlendirilmelidir.

5. Kaynakça

1. Bruce Bueno de Mesquita, George W. Downs, (2005). “Development and Democracy”. **Foreign Affairs**, www.wikipedia.org.
2. Brumlik, M. (1995). “Education For National For World Citizenship”, **Education**. Volume:51-52, Tübingen.
3. Büyükkaragöz, S. Savaş ve Çivi, Cuma, (1999). **Genel Öğretim Metotları**. 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
4. Büyükkaragöz, S. Savaş, (1990). **Demokrasi Eğitimi**. Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
5. Campbell, D.E. (2000). **Choosing Democracy**. Merrill, An Imprint Of Prentice Hall, New Jersey.
6. Cruickshank, D.R., Jenkins, D.B. & Metcalf, K.K. (2003). **The Act Of Teaching**. New York: McGraw Hill.
7. Dewey, John, (1916). **Democracy and Education**. An Introduction to the Philosophy of Education. New York: Mcmillan.
8. **Education For Democracy**. <http://www.infed.org/biblio/b-dem.htm>.
9. **Family Education**. <http://life.familyeducation.com/democracy/parenting/36262.html>.
10. Gerzon, M. (1997). “Teaching Democracy By Doing It”, **Educational Leadership**. 54(5), 6-11.
11. Giddens, A. (1998). **The Third Way. The Renewal of Social Democracy**. Oxford: Polity Press.
12. Gündoğdu, Kerim, (2004). “**A Case Study On Democracy And Human Rights Education In An Elementary School**”. Unpublished Doctoral Thessertation, METU, Ankara.
13. Hepburn, M.A. (1983). **Democratic Education In Schools And Classrooms**. National Council For The Social Studies Bulletin No. 70, Washington.
14. Hoover, R.L. & Kindsvatter, R. (1997). **Democratic Discipline**. Merrill, An Imprint Of Prentice Hall, New Jersey.
15. Kepenekçi, Yasemin Karaman, (2000). İnsan Hakları Eğitimi. Anı Yayıncılık, Ankara.
16. Kıncal, Remzi Y. (2000). “İlköğretim Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratiklik Düzeyi”, **II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu**, ÇOMU Eğitim Fakültesi, 10-12 Mayıs 2000, Çanakkale, s.432-437.
17. **Newby’s Core Democratic Values**. <http://www.ehhs.cmich.edu/~dnewby/corevalues1.html>.
18. Niemi, H. (1999). **Moving Horizons In Education**. Helsinki University Pres, Helsinki.
19. Parker, W.C. (1998). “Educating Democratic Citizens: A Board View”, **Theory Into Practice**. 40(1), 6-13.